

Přesun vojsk pochodem

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka J. S. Nadirova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysľ“ čís. 1/1982.

Přesuny vojsk pochodem, které jsou neoddelitelnou součástí soudobých operací, musí se uskutečňovat ve vysokých tempích, utajeně, při zachování stále bojové pohotovosti svazků a útvarů k zahájení boje v jakýchkoli podmínkách situace. Úspěšné splnění těchto požadavků v mnoha směrech závisí na stupni rozpracování a zvládnutí otázek přípravy a provedení přesunu.

Sovětské vojenské umění věnuje tomu-to úkolu neustálou pozornost. Řeší jej na základě bohatých zkušeností, které získala Sovětská armáda v letech minulé války, na základě větších možností vojsk na pochodu a charakteru soudobých operací. V teorii a praxi přesunů vojsk však existují některé otázky, na které není dosud jednotný názor. Proto je cílem článku pokusit se rozebrat některé z nich a ukázat možné způsoby jejich řešení.

Podstata a úloha pochodu v bojové činnosti svazku (útvary)

Pod pojmem pochod je třeba chápat organizovaný přesun vojsk v pochodových proudcích na organické technice po komunikacích a po pochodových osách, jehož cílem je dosáhnout ve stanoveném čase stanoveného prostoru nebo stanovené čáry ve vysoké bojové pohotovosti ke splnění bojového úkolu.

Vzhledem k tomu, že je hlavním způsobem přesunu svazků a útvarů při přeskupení a manévru vojsky, má zvláštní místo v celkovém systému jejich bojové činnosti. Pochod není samostatný, ale nejčastěji předchází přípravě různé bojové činnosti — útoku, střetného sražení (boje), obrany — a je s nimi v dialektické vzájemné spojitosti. Vždycky je používán v komplexu s některou z těchto činností, je s ní spojen, předchází jí, nebo je uskutečňován v jejím průběhu. Přeskupení vojsk, současně s dalšími faktory v období minulé války, dodávala operacím dynamiku, manévrovost, velký prostorový rozmach a vysoká tempa.

Pochod končí se zahájením rozvíjení vojsk na určené čáře v pohotovosti ke splnění bojového úkolu nebo soustředěním svazku (útvary) v určeném prostoru. Samotné rozvíjení hlavních sil na určené

čáře a zahájení sražení (boje) nebo proces zaujetí prostoru soustředění není proto účelné zařazovat k pochodu. Co do svého charakteru je to zcela odlišná činnost vojsk, která se jedna od druhé liší svými specifickými příznaky. S touto okolností se však vždy nepočítá. Činnost, která připadá na místo pochodu, je do něj uměle zahrnována. Vzájemná spojitost svým charakterem různých činností je nesprávně ztotožňována. To má za následek umělé snižování reálné střední rychlosti přesunu vojsk při plánování pochodu.

Z praxe vyplývá, že v těch případech, kdy manévr vojsky je připravován ke zničení konkrétních uskupení nepřítele v určeném prostoru, může např. svazek uskutečnit přesun pochodem s předvídaním boje. Uskutečňuje-li se přeskupení nebo manévr do prostoru nebo na čáru, kde do jejich skončení není předpoklad očekávaného střetnutí s nepřítelem, pak činnost může zahrnovat pochod a soustředění v prostoru nebo pochod a rozvinutí k zaujetí stanovené čáry.

Druhy pochodu

Změny ve stupni technického vybavení svazků a útvarů pozemních vojsk, zdokonalování jejich organizační struktury a zkvalitnění přípravy vojsk na pochod podstatně změnily i názory na druhy pochodu.

Svazek může uskutečnit normální a úsilný pochod. Přitom při úsilném pochodu denní norma narůstá ve srovnání s normálním pochodem prodloužením doby přesunu téměř 1,3—1,5krát, ovšem s dodržení normálního pochodu. Zavedení jaderných zbraní vytyčilo nový požadavek: při úsilném pochodu se musí vojska přesunovat nejen s vynaložením větší doby, ale i s maximální možnou rychlostí. Úroveň technického vybavení a přípravy na pochod vojsk zcela zabezpečuje splnění tohoto požadavku. Další růst těchto ukazatelů měl za následek, že bylo upuštěno od dělení pochodů na normální a úsilné. Svazky a útvary musí v soudobých podmínkách v jakékoli situaci uskutečňovat pochody s maximálně přípustnou rychlostí.

V minulosti se předpokládalo v Sovětské armádě organizovat pochod svazku kombinovaným způsobem. V něm se střídaly nebo spojovaly různé způsoby přesunu jeho útvarů a jednotek — pěšky nebo na přepravních prostředcích. Soudobá úroveň technického vybavení vojsk zcela vylučuje používání kombinovaného pochodu svazku a tím více svazu. V závislosti na konkrétní situaci se mohou přesunovat pochodem s využitím organické techniky, přepravovat se určitým druhem dopravy nebo používat kombinovaného způsobu přesunu. Část těžké pásové techniky (s malou zásobou kilometrů) může být převážena na těžkotonážních přívěsech, které jsou začleněny do sestavy pochodových proudů svazků.

Podmínky pochodu

V období druhé světové války a v průběhu lokálních válek uskutečňovaly svazky a útvary pochody v nejrůznější situaci, za různého charakteru a stupně působení nepřítele, za různých podmínek vlivu terénu, počasí, roční a denní doby.

V přífrontovém pásmu byly uskutečňovány ve většině případů s předvídáním střetnutí s pozemním nepřítelem a za aktivního působení jeho letectva. Pravděpodobnost střetnutí s nepřítelem na pochodu vyžadovala stálou bojovou pohotovost k rozvinutí a organizovanému zahájení sražení (boje). To podmiňovalo zvláště organizaci, zabezpečení a uskutečnění pochodu. Pochodové proudy svazků a útvarů byly organizovány s přihlédnutím k zahájení boje vojsky přímo z pochodu, byly určovány způsoby jejich činnosti na čarách možného střetnutí s nepřítelem a organizovány všechny druhy zabezpečení.

Na základě zkušeností z Velké vlastenecké války je možné předpokládat, že pochod s předvídáním zahájení sražení (boje) svazky a útvary v soudobých podmínkách bude zpravidla uskutečňován v průběhu operačního rozvíjení vojsk bezprostředně před zahájením nebo na začátku války. Zvláště často budou vojska uskutečňovat takový pochod v průběhu přípravy a vedení operací při:

- vytváření potřebných uskupení sil a prostředků,

- zesilování frontů a armád svazky ze sestavy záloh,

- zasazování druhých sledů a záloh do sražení a přemísťování do nových prostorů,

- přenášení úsilí na nové směry,

- operačním manévru s jinými cíli.

V takových podmínkách může být pochod uskutečněn za aktivního působení nepřítele. V jeho průběhu budou vojska

často napadána údery klasických a jaderných zbraní, budou vést boj s průzkumnými a diverzními skupinami, vzdušnými výsádky a aeromobilními vojsky.

Svazky a útvary v průběhu pochodu, v důsledku rozhodného a manévrového charakteru soudobých operací, mohou využít ještě před zaujetím stanoveného prostoru nebo před vyjitím na určenou čáru určitou část sil a prostředků ke zničení nepřítele, který pronikl čelně nebo z boku. V souladu se vzniklou situací jim může být změněn směr přesunu a upřesněn nebo určen nový úkol.

Zkušenosti z válek skýtají dostatek příkladů uskutečnění pochodu i v podmínkách, kdy nehrozilo střetnutí s pozemním nepřítelem, zvláště za ochrany vpředu bojujících vojsk. Takový pochod svazků a útvarů v soudobých operacích může být ve vlastním hlubokém týlu, daleko od čáry dotyku, při přeskupení vojsk mezi válčišti, v rámci válčiště (mezi fronty), někdy i v rámci frontů, při přesunu svazků ze zálohy do prostoru bojové činnosti a při jejich vyvedení do týlu. Vojska v průběhu takového pochodu budou pravděpodobně často odrážet nálety velkých skupin letectva nepřítele, budou napadána jadernými a palebnými údery dalekonosných prostředků. Přitom budou překonávat rozsáhlá pásma zamoření a minování na dálku, rozbořené prostory a prostory zátop a požárů.

Jak vyplývá ze zkušeností, obsah a poslušnost práce velitele a štábu při přípravě pochodu závisí na konkrétních podmínkách situace, obdrženém úkolu a hlavně stanovené době pohotovosti vojsk k jeho zahájení. Organizace a metody práce musí v každém případě zabezpečovat včasné přijetí rozhodnutí a doručení úkolů pro pochod podřízeným, úplné a kvalitní splnění opatření při plánování a organizaci, ponechání potřebného času vojskům na jeho bezprostřední přípravu. V podmínkách omezeného času na přípravu pochodu je účelné používat metody souběžné práce na všech stupních. Přijetí rozhodnutí a plánování na každém podřízeném stupni začíná v takovém případě o něco později než práce na nadřazeném štábu na základě zámyslu nebo rozhodnutí pro pochod.

Mezi podmínkami, které zabezpečují úspěšné dosažení cílů pochodu, má významnou úlohu kvalita jeho plánování. V jeho průběhu velitel a štáb stanoví:

- pochodovou sestavu svazku, útvaru,
- průměrnou rychlost přesunu,
- dobu zahájení a ukončení pochodu,
- způsob rozvíjení a činnosti v případě nenadálého střetnutí s nepřítelem,

— organizace pořádkové a regulační služby a všech druhů zabezpečení.

Pochodová sestava svazků

Praxe přesunu vojsk po vlastní ose svědčí o tom, že při vytváření pochodové sestavy svazku pro pochod s předvídaným střetnutím s nepřítelem je nezbytné vzít za základ její budoucí bojovou sestavu. Musí mít tedy podle možnosti všechny její prvky, avšak jen v pochodových proudcích. Musí vylučovat složité přeskupování a vyžaduje minimální čas na její rozvinutí. Čím se řídit při vytváření pochodové sestavy? Je nutné pochodové zajištění v případě, že v předu bojují vlastní vojska? Jaký princip je základem určování vzdáleností mezi pochodovými proudy?

Předsunutý odřad, určený k obsazení a udržení výhodné čáry, zahrnoval v minulé válce část sil a prostředků, schopných v průběhu stanovené doby samostatně vést boj se značnými silami nepřítele. Protože charakter činnosti předsunutého odřadu je jiný než hlavních sil, nedodržel zpravidla přesně stanovené osy přesunu, doby průchodu regulačními čarami, stále vzdálenosti od hlavních sil. To všechno by omezovalo jeho činnost. Předsunutý odřad byl zpravidla vyslán několik hodin před zahájením pochodu hlavních sil s určením směru činnosti a doby, do které měl obsadit výhodnou čáru před prostorem — konečným cílem pochodu. Svazku byly obvykle určovány 1–2 výhodné čáry na přístupech k tomuto prostoru a způsob činnosti při střetnutí s pozemním nepřítelem.

Pochodové zajištění v soudobých podmínkách je nutné vysílat v jakýchkoli podmínkách konání pochodu. Nedocení této zásady, jak o tom svědčí zkušenosti z Velké vlastenecké války, může mít nedozírné následky.

Základem určování vzdáleností mezi pochodovými proudy na jedné pochodové ose je princip, podmíněný požadavky ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení: vyloučit současné zničení dvou jednotek typu praporu při výbuchu jaderné munice střední ráže je jednu z nich.

Průměrná rychlost přesunu

Je považována za jeden ze základních ukazatelů možností vojsk na pochodu. Jestliže v letech minulé války dosahovaly rychlosti 25–30 km. h⁻¹ jen automobilní proudy při přesunu za dobrého počasí a na silnicích 1. třídy, pak v současných podmínkách mohou takového tempa přesunu dosáhnout také tankové a smíšené proudy i za přesunu po cestách nižší tří-

dy. Automobilní proudy se mohou přesunovat průměrnou rychlostí do 40 km. h⁻¹. Tak vysoké průměrné rychlosti přesunu jsou zabezpečovány dokonalejšími parametry techniky, její vysokou průchodivostí, schopností překonávat vodní překážky, pásma zamoreni atd. V nepříznivých komunikačních a povětrnostních podmínkách se mohou značně snižovat.

Současné technické vybavení a dokonalá příprava vojsk na pochod, na rozdíl od minulých let, umožňují posuzovat průměrnou rychlost přesunu nezávisle na denní době, bez jejího dělení na denní a noční podmínky. Při plánování pochodu svazků a útvarů je určována vztahem vzdálenosti denní normy k celkovému času na přesun. Vzdálenost je nutné určovat pro každou osu, a to od výchozí čáry do nejvzdálenější hranice nového prostoru soustředění (odpočinku) útvaru (jednotky), nebo do čáry jeho rozvíjení. Přitom je nutné brát v úvahu jen dobu potřebnou na přesun vojsk, bez doby na zastávky, jejich soustředění v prostoru a rozvíjení k boji. S touto je nutné počítat samostatně.

Zahrnutí času na zastávky a činnost vojsk po skončení pochodu do propočtu průměrné rychlosti přesunu při jeho plánování má za následek nezdůvodněné snížení její reálné hodnoty a způsobí, že útvary a jednotky budou bez zastávek nebo překročí stanovenou rychlost a zmaří plán přesunu.

V praxi bojové přípravy v důsledku nepřesného plánování pochodu, kdy nejsou brány v úvahu vlivy různých překážek (mosty, prudká stoupání a klesání, zatáčky atd.) na přesun pochodových proudů, jejichž překonávání probíhá s nižšími rychlostmi, musí svazky zvýšit 1,5–2krát plánovanou rychlost, aby dosáhly ve stanovené době jednotlivé regulační čáry. Proto je velmi důležité, aby velitelé útvarů a jednotek znali nejen plánovanou průměrnou rychlost přesunu svazku na pochodu, ale i rychlost na jednotlivých úsecích pochodových os. Tyto údaje je nutné předat velitelům jednotlivých pochodových proudů a regulační a pořádkové služby.

Zahájení a ukončení pochodu

Některí autoři, s odvoláním na zkušenosti z válek, se domnívají, že pochod začíná od doby přesunu průzkumných orgánů nebo předsunutého odřadu. Průzkum se ovšem vysílá předem a přesunuje se samostatně k včasnému rozvinutí a zahájení činnosti. Proto není začleňován do pochodové sestavy a není ani jejím prvkem. Na rozdíl od průzkumu je předsunu-

tý odhad prvkem pochodové sestavy. Není ovšem vytvářen vždy, ale jen na pochod s předvídaným střetnutím s nepřítelem, zpravidla v případě nebezpečí obsazení čáry nebo prostoru nepřítelem, které jsou konečným cílem pochodu. Zahajuje přesun několik hodin před vyjitím hlavních sil z prostoru rozmístění. Proto je nelogické předpokládat, že svazek je na pochod, jestliže jeho hlavní síly nezahájily přesun. Je zřejmé, že je opodstatněné pokládat za začátek pochodu ten okamžik, kdy hlavní síly po zahájení přesunu z prostoru soustředění procházejí čely pochodových proudů východní čarou. Právě od tohoto okamžiku začínou postupně, s určitými časovými intervaly, ve stanovených vzdálenostech a rychlostech s přesunem všechny jeho síly a prostředky, jeden útvar (jednotka) za druhým.

Složitější je určit, podle jakých příznaků stanovit ukončení pochodu svazku a útvaru.

Často se vyskytuje názor, že pochod např. svazku končí tehdy, kdy čelní útvary hlavních sil dosáhnou přední hranice stanoveného prostoru soustředění. V tomto případě, zvláště za pochodu po jedné ose přesunu, mohou se nacházet další útvary na přesunu ve značné vzdálenosti od nového prostoru. Ve spojitosti s tím a za této situace není důvod tvrdit, že pochod byl ukončen.

Nelze souhlasit ani s tou zásadou, kdy ukončení pochodu svazku je spojeno s úplným soustředěním všech jednotek, včetně jednotlivých vozidel. Za základní kalkulaci jednotku při řešení této otázky je nutné pokládat útvar. Svazek za tohoto předpokladu ukončí pochod, kdy při přesunu do nového prostoru soustředění poslední prvek pochodové sestavy překročí jeho zadní hranici, a při přesunu na určenou čáru čelní útvary prvního sledu vytvářejí bojové sestavy zahájí rozvíjení do praporečnických proudů. Potom začíná soustředování (rozvíjení) svazku.

Často uběhne 1—2 hodiny, dokud nepřestane veškerý pohyb vozidel a každý útvar ukončí zcela soustředění v daném prostoru. Veškerá činnost, jakož i úplné rozvíjení svazku do bojové sestavy při jeho vyjití na určenou čáru, je jasné mimo rámec pochodu. Jejich zahrnutí do pochodu bude mít za následek málo přesné stanovení úkolů vojskům a umělé snížení reálné průměrné rychlosti přesunu svazků a útvarů při plánování pochodu. Proto není možné směřovat pojmy „pochod“, „soustředění v prostoru“, a „rozvíjení do bojové sestavy“. Při stanovení úkolů útvarům je nezbytné vydat: „Provést pochod a do doby soustředit se

v prostoru....“ Přitom je nezbytné vzít v úvahu, kromě doby na přesun, i další dobu, kterou útvary potřebují k úplnému ukončení soustředění ve stanoveném prostoru.

Způsob bojové činnosti vojsk v případě nenadálého střetnutí s nepřítelem.

Ze zkušeností Velké vlastenecké války vyplývá, že při plánování a organizaci pochodu svazku s předvídaným vedením bojové činnosti je nutné plánovat způsob rozvíjení útvarů pro případ střetnutí s pozemním nepřítelem. K tomu může dojít již před vyjitím svazku do stanoveného prostoru (na čáru), a to nepřítelem, který útočí čelně nebo z boku. Aby bylo vyloučeno překvapivé střetnutí s nepřítelem a zabezpečeno organizované zahájení boje svazku, je nutné stanovit možné čáry a dobu střetnutí s nepřítelem a způsob činnosti útvarů. Jsou určovány vzhledem k jejich důležitosti a zabezpečení výhodných podmínek pro zahájení boje svazku všemi jeho silami a prostředky v pásmu přesunu.

Základem plánování bojové činnosti vojsk na čarách rozvíjení je snaha zníčit nepřítele především střetným úderem z chodu a pokračovat v plnění původního úkolu. Po zhodnocení možného uskupení nepřítele, charakteru jeho činnosti a terénu je zapotřebí na každé čáře orientačně určit směr hlavních úderů, síly a prostředky jeho vedení, charakter manévru, bojové úkoly, otázky zabezpečení a velení. Činnost vojsk na čarách střetnutí s nepřítelem musí být přitom plánována tak, aby bylo vyloučeno složité přeskupování vojsk z pochodové do bojové sestavy.

Organizace pořádkové a regulační služby

Praxe přeskupování vojsk pochodem v letech Velké vlastenecké války jasně prokázala velký význam pořádkové a regulační služby.

V soudobých podmínkách její význam dále vzrostl. Na základě výsledků ze cvičení může plnit úkoly udržování stanoveného způsobu a regulace pohybu vojsk, kontroly plnění plánu přesunu a dodržování maskovací kázně, ochrany os přesunu a boje s průzkumnými a diverzními skupinami nepřítele atd. Štáb jí musí organizovat předem (před zahájením přesunu vojsk za průzkumnými orgány). Pořádkové a regulační hlídky se staví na osách vyvádění útvarů na výchozí čáru, ve výchozích místech, na osách přesunu, v prostorech odpočinku a soustředění. V pásmu plánovaného pochodu jsou určovány po-

řádkové prostory a pořádkové úseky, na všech důležitých místech (na výchozí čáře, regulačních čarách, přepravách atd.) jsou zřizována pořádková stanoviště, kterým velí důstojníci.

Mezi otázky, které patří k provedení pochodu, patří:

1. Způsob průchodu výchozí čarou

2. Určení zastávek a zahájení přesunu po jejich ukončení.

K bodu 1. Z praxe bojové přípravy vyplývá, že v některých případech pochodové proudy dosahují stanovené rychlosti přesunu a vzdálenosti až po průchodu výchozí čarou. To bezpochyby vede k pochodové nekáznosti. Výchozí čára je určována k tomu, aby svazky organizované zahájily pochod. Proto je nutné určovat ji v takové vzdálenosti od prostoru rozmístění vojsk, která umožňuje všem jednotkám již před vyjitím k ní dosáhnout stanovené rychlosti přesunu. Pochodové proudy míst velení a jednotek musí být vyvedeny k výchozí čáře tak, aby přesně prošly v určené době a ve stanovené rychlosti přesunu. Další pochodové proudy procházejí výchozí čarou stanovenou rychlostí v době, kdy předcházející pochodové proudy jsou od dané čáry na plánovanou vzdálenost.

K bodu 2. V praxi se někdy vyskytují případy, že vozidla, která se přesunují na konci pochodových proudů hlavních sil, jsou několik hodin bez přestávky na přesunu. Je to v důsledku toho, že délka pochodových proudů za přesunu se zvětšuje a po příchodu k místu zastávky se zmenšuje. K tomu dochází nejen u jednotek a útvarů, ale i u všech hlavních sil svazku. Pochodové proudy, které mají velkou hloubku, spotřebují často čas na přestávky k jejich zavádění do určeného prostoru. Řidiči jsou v důsledku toho unaveni. Nejsou dodržovány požadavky bezpečnosti. Zvyšuje se poruchovost vozidel.

Čelní vozidla pochodových proudů všech jednotek, které se přesunují v hlavních silách svazku, musí se zastavit v prostoru zastávky současně, a to v určené době. Vzdálenosti mezi jednotkami a útvary, stanovené pro přesun, budou díky tomu dodrženy. Zkracovat vzdálenosti mezi jednotlivými pochodovými proudy je možné jen v případech, že se zlepšily podmínky pro zastávky pochodového proudu (mimo mostů, prudkých svahů apod.). Zkracování

mezer mezi vozidly je možné jen v rámci pochodového proudu místa velení nebo v rámci jednotky. Protože hloubka těchto pochodových proudů není velká a vozidla se musí přibližovat k předchozím nejméně na 10 m, pak délka trvání jejich zhušťování dosahuje 3–5 minut, někdy i více.

Po skončení zastávky musí všechny pochodové proudy a vozidla zahájit přesun současně a postupně nabírat stanovenou rychlost a vzdálenosti. Regulační čarou, která je určována podle místa zastávky hlavních sil svazku, musí každý pochodový proud projít ve stanovené době, určenou rychlostí přesunu a vzdáleností. Budou-li způsob pochodu dodrženy přesně, budou také dosaženy mezery mezi všemi vozidly a vzdálenosti mezi jednotkami a útvary.

Týlové a technické zabezpečení vojsk na pochodu

Co do charakteru a rozsahu plněných úkolů je toto zabezpečení značně složitější, než v letech Velké vlastenecké války. Je to především následkem:

- změněných podmínek, ve kterých dochází k přesunům vojsk,
- kvalitativních a kvantitativních zásadních změn v technickém vybavení a organizační struktuře,
- prudkého růstu technického zabezpečení,
- požadavků na materiální prostředky, zdravotnické zabezpečení raněných a nemocných, zvláště při přesunu vojsk v podmínkách použití nepřátelských jaderných zbraní.

Velení vojskům na pochodu

Velení svazkům na pochodu v letech Velké vlastenecké války bylo uskutečňováno z velitelského stanoviště. Přesunoválo se buď v čele hlavních sil, nebo za čelním plukem.

Velení vojskům na pochodu se v současné době uskutečňuje z pohyblivých míst velení, která se přesunují zpravidla v čele hlavních sil. Spojení je zabezpečováno radioreléovými, linkovými a pohyblivými poštami. Ve velkém měřítku jsou využívány vrtulníky ke kontrole přesunu vojsk, k doručení důležitých nařízení a zpráv o situaci. Rádiové prostředky jsou jen na příjem a přípravu k předání rozkazů a signálů.

V podmínkách rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu, změn v organizační struktuře vojsk, forem a způsobů bojové činnosti nabývá na významu včasně řešení vzniklých problémů vojenského umění, rozpracování jednotlivých názorů na jeho zásadní otázky. Proto posuzování a vyřešení aktuálních otázek teorie a praxe přesunů vojsk pochodem bude napomáhat dalšímu zvýšení kvality plánování a jejich organizace.